

Pagrindiniai Waldorfo pedagogikos bruožai

03-04-14 Jan Badewien

Waldorfo pedagogika yra holistinė pedagogika. Ji siekia mokinį auklėti, ugdyti kūno, sielos ir dvasios stiprybę bei gebėjimus. Ji neapsiriboja vien dalykų mokymu kaip kitos mokyklos. Pagal ją žinios mokiniui turi būti perteikiamos ne dalimis, atskirais gabalais, lyg koks pamažu užtaisomas lopinys, bet visos visų dalykų žinios privalo būti teikiamos tik darnoje su mokinio gyvenimu, jo esamu brandos tarpsniu.

Nuo pat įkūrimo 1919 metais, Waldorfo mokykla yra koedukacinė bendrojo lavinimo mokykla. Pirmąją mokyklą R. Steineris įkūrė Štutgarte, savo draugui ir rėmėjui Emiliui Moltui priklausiusio Waldorfo–Astorijos cigarečių fabriko darbininkų vaikams. Greitai mokykla ėmė plėstis. Steinerio sekėjai į ją leisdavo savo vaikus, norėdami juos ugdyti pagal antroposofijos principus.

Šiandien Waldorfo mokyklos daugelyje šalių yra įteisintos. Todėl iš valstybės, kaip ir, pavyzdžiui, bažnyčių mokyklos, jos gauna nemažą finansinę paramą, nors iš esmės išsilaiko pačios. Kitas lėšas sunėša tėvai, taip pat ir patys mokytojai, atsisakydami dalies savo atlyginimo. Mokesčio už mokslą dydis priklauso nuo tėvų atlyginimo. Visos mokyklos yra privačios, organizuotos draugijų arba susivienijimų pagrindu ir teisiškai nepriklausomos (todėl ir skirtingos). Toms organizacijoms vadovauja mokytojų bei tėvų bendruomenės atstovai. Tačiau sprendžiant pedagoginius klausimus tėvai balso neturi. Taip pat nėra renkama ir tam tikras teises bei pareigas turinti tėvų taryba.

Įskirtinę funkciją visose mokyklos gyvenimo srityse atlieka mokytojų kolegija. Ji ir vadovauja mokyklai, nes direktoriaus pareigybės čia nėra. Pagal organizacijos (draugijos ar susivienijimo) įstatus, šios kolegijos balsas dažnai būna viršesnis netgi už pačios organizacijos vadovų balsą.

Waldorfo mokyklų mokytojai savo specialų išsilavinimą gauna Laisvųjų Waldorfo mokyklų sąjungos mokytojų rengimo seminaruose. Pasirengimo laikas trunka nuo vieno iki dvejų metų. Šių seminarų lankytojų išsilavinimas būna gana skirtingas. Ateina žmonės, turintys tik vidurinį išsilavinimą arba net ir be jo; jau turintys kokį nors profesinį pasirengimą arba baigę universitetą. Abejotina, ar jie gauna pakankamą dalykinę kvalifikaciją, kokios reikalaujama, pavyzdžiui, valstybinėse mokyklose.

Waldorfo mokyklose mokytojas įgauna ypatingą, išskirtinį statusą: jis įkūnija autoritetą, kuris, anot Steinerio, reikalingas harmoningam mokinio vystymuisi 7–14-aisiais jo gyvenimo metais.

Klasės mokytojas vadovauja savo klasei aštuonerius metus, nuo pirmos iki aštuntos klasės, ir pats moko visų pagrindinių dalykų. Šitoks būdas geras gali būti tik tuomet, kai vaikas su mokytoju gerai sutaria, bet kas tada, jei atsitinka priešingai? Aukštesnėje pakopoje (9–12 klasės) klasės mokytojo vietą užima du auklėtojai. O klasės auklėtojas toliau palaiko ryšius su tėvais, organizuoja tėvų susirinkimus bei lanko mokinių šeimas.

Visi Waldorfo mokyklų mokytojai pamokų eigą organizuoja patys, savo paruoštą medžiagą suderindami su Rudolfo Steinerio sudarytomis "Mokymo plano nuorodomis", kitaip tariant, su tais metodikos bei turinio reikalavimais, kuriuos Rudolfas Steineris išskėlė pirmosios savo mokyklos mokytojams 1919 metais per įvairias paskaitas, kursus ir konferencijas ir kuriuos vėliau išleido savo rinktiniuose raštuose.

Vienos dienos mokymo planas skirstomas į pagrindinę pamoką ir kitų dalykų pamoką. Pagrindinėje pamokoje (pirmosios dvi valandos) maždaug keturias savaites dėstomas tas pats dalykas. Kitų dalykų pamokoje, einančioje po to, dalykas keičiamas kas 45 minutes, panašiai kaip ir kitose mokyklose.

Prie Waldorfo mokyklos ypatumų priskirtina tai, kad apskritai atsisakoma pažymių sistemos. Todėl mokiniai nepaliekami toje pačioje klasėje. Dėl šitokios, kai kuriems mokiniams ypač patogios tvarkos, Waldorfo mokyklose nėra akademinio lenktyniavimo, kuris dažniausiai neišvengiamas valstybinėse mokyklose. Bet tai tik viena medalio pusė. Svarbiausia priežastis, dėl kurios blogai besimokantis mokinys nepaliekamas toje pačioje klasėje, yra amžiaus tarpsnių psichologija. Pagal ją kiekvienam žmogui jo vystymosi eigoje tam tikra medžiaga ar tam tikra forma ir t.t. gali būti pateikta tik tam tikru metu. Šią mintį pagrindžia Rudolfo Steinerio mokymas apie žmogų. Tačiau pažymių atsisakymas nereiškia bet kokio vertinimo atsisakymo. Pasiekimai moksle vertinami taip pat, tačiau svarbesnis yra mokinio vystymosi, jo bendravimo, viso jo charakterio, viso jo kaip esybės įvertinimas. Tai

atsispindi Valdorfo mokyklos pažymėjimo bei atskirų dalykų vertinimo leksikoje. Visas vertinimas pateikiamas aprašomuoju būdu. Tačiau reiktų sutikti su tais, kurie teigia, jog toks visapusiška asmens analizė yra tiesiog per didelis kišimasis į pačią asmenybę, nei įvertinant pažymiais.

Valdorfo mokyklų mokymo programos skiriasi nuo visų kitų mokyklų. Jos nėra ne tik dabartinių pedagoginių mokslinių diskusijų objektas, bet jos išvis nėra diskusijų objektas. Jų nenustato Švietimo ministerija (tik tvirtina), jų orientyras tėra vienintelis – Rudolfo Steinerio nuorodos bei siūlymai, kurie, beje, kaskart interpretuojami. Jau nuo pirmos klasės pradedama mokyti dviejų užsienio kalbų. Mokymasis vyksta per dainavimą ir žaidimus. Gramatika paliekama antrame plane iki pat mokyklos baigimo.

Viso mokyklinio ugdymo vienas iš svarbiausių akcentų – menai. Grojimui, šokiui, teatrinei vaidybai per dieną skiriama gana daug laiko. Nemažiau dėmesio skiriama ir amatams. Ištisose pamokos dalyse lavinami audimo, knygrišybos, kalvystės įgūdžiai.

Vyresniųjų klasių mokiniai atlieka kelių savaitių praktiką įvairiose srityse: amatų, sodininkystės, žemdirbystės, industrijos, socialinėje ir kitose.

Valdorfo mokyklos dvyliktoje klasėje mokiniai atlieka "baigiamąjį projektą". Padedant mokytojui, jie laisvai pasirenka ir išanalizuoja kokią nors temą, daro kūrybinį darbą ir pan. Tačiau valstybiniame lygmenyje "baigiamasis projektas" dažniausiai nėra laikomas adekvačiu abitūros egzaminams, ir mokiniai privalo mokytis papildomus metus, kad įvykdytų Švietimo ministerijos keliamus reikalavimus ir gautų atestatą. Tie papildomi metai (dažniausiai dveji) neįeina į Valdorfo mokyklų programas ir nesusiję su Valdorfo pedagogika. Tai būna išties labai sunkus, be jokių ypatingų laisvių ir pasirinkimų, tiesiog gryno "kalimo" laikas, per kurį reikia įveikti viską, ko reikalauja valstybė.

Taip pat dėl mokymo programų ypatumų labai sunku iš Valdorfo mokyklos pereiti į kitą, pvz., valstybinę mokyklą. Beveik visuomet tokiu atveju prarandami bent vieni mokslo metai, o tai mokiniams sukuria problemų, nes jie būna vyresni už savo bendraklasius.

Apžvelgiant Valdorfo mokyklas, negalima nepastebėti daug pozityvių elementų, todėl visai nesunku suprasti karštą kai kurių tėvų pritarimą šiai mokymo sistemai. Išties kai ko galėtų pasimokyti visos kitos mokyklos. Apgalvotas stresinių situacijų vengimas neskatina mokinių pelnytis kitų sąskaita; nesudarant sąlygų nereikalingai konkurencijai ir pavydui, lieka daugiau vietos sveiko bendravimo lavėjimui ir t.t.

Neneigiant ir nemenkinant teigiamų pusių, deja, reikia pabrėžti, jog Valdorfo mokyklos nėra vien oazės be problemų. Ir šiose mokyklose yra pakankamai žmogiškų klaidų, nesutarimų, nesėkmių, pavydo ir intrigų. Nepaisant to (o gal būtent dėl to?), kad nėra hierarchijos, vis vien ir čia atsiranda galimybių piktnaudžiauti valdžia. Be to, kalbant apie Valdorfo mokyklas, negalima pamiršti, kad visuomenėje įsitvirtinęs geras jų įvaizdis yra ne kas kita, kaip puikiai paskleista propaganda, sukurta save priešstatyti visa kuo blogai ir ydingai valstybinei mokyklai. Iš tiesų tarp propagandinės savireklamos ir tikrovės mylių mylios. Fritzas Beckmannshagenas, pedagogikos psichologas, tik patvirtina:

"Niekur aš nemačiau tokios aiškios perskyros tarp trokštamo vaizdo ir tikrovės, kaip Valdorfo judėjime".

[Pastaba: Švietimo ir mokslo ministerijos kolegija 2003 04 09 pritarė Valdorfo pedagogikos mokyklos Lietuvoje koncepcijai.]

Jan Badewien, teologijos daktaras, tikybos mokytojas

Versta iš: Badewien J. Waldorfpädagogik – eine christliche Erziehung? – Konstanz, 1987.

<http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-64.htm>